

בעזהש"ת

חשבת דרכי

שיעורי

הרב אהרן מנחם ארלנגר שליט"א

שיעור

בספר חובות הלבבות

מצות זכירת מעמד הר סיני

שיעור הכנה לחג השבועות

גליון ז' • סיון תשפ"ב

כל הזכויות שמורות
למערכת 'השבתי דרכי'
רחוב בלוי 8 בני ברק

להערות והארות, והצעות לייעול
ניתן לפנות בדוא"ל:
chishavtideerchy@gmail.com

לקבלת הגליון בדוא"ל מידי חודש בחדשו,
ניתן לפנות לכתובת הנ"ל.

האזנה לשיעורי הרב ארלנגר שליט"א
בטלפון: **072-3324300**
או במערכת שע"י קול הלשון: **073-2951550**

שיעור חובות הלבבות

שיעור שביעי - הקדמת המחבר

ליל י' בטבת תשפ"ב

וּכְאֲשֶׁר נִתְפָּרַר לִי חַיִּיב הַחֲכֵמָה הַצְּפוּנָה מִן הַשֶּׁקֶל וְהַכְּתוּב וְהַקְּבֻלָּה, אֲמַרְתִּי, שְׁמֵא הַמִּין הַזֶּה, מִן הַמְצוּוֹת שְׂאִין אֲנִי חֲבִיבִין בּוּ בְּכָל עֵת וּבְכָל מְקוֹם, כְּשִׁמְטָה וְכִיּוֹבֵל וְכִקְרָבָנוּת. וְכְאֲשֶׁר עֵינֵי מוֹצֵאתִי, שְׂאֵנוּ חֲבִיבִין בּוּ תְּמִידָה, כֹּל יְמֵינוּ, בְּלֵי הַפֶּסֶק, וְשְׂאִין לָנוּ שׁוֹם טַעֲנָה בְּהִנְחָתוֹ. כְּמוֹ יְחוּד אֱלֻקֵינוּ בְּלִבְנוּ.

חיוכם התמידי של מצוות הלב

רבינו המחבר, אחרי שהגיע למסקנה ברורה על חובתנו במצוות הלבבות, סבור היה אולי מצוות אלו אינן חיוכם תמידי, אלא בזמנים מיוחדים, אולי בחול המועד או בשבועיים... בזמנים כאלה שיש אויר מיוחד... אך אחר שעיין, הסיק באופן ברור, שהחיוב הוא ללא הפסקה.

הוא מביא לכך דוגמאות, דוגמה ראשונה, יחוד אלקינו בלבבנו, כמו שכתוב (דברים ג, ד) שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, וכתוב (שם ה, ט) וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, שמוטל על ליבנו להכיר את יחודו של הבורא. והכוונה בזה, שתהיה מאורגן בדבר הזה, דהיינו שידעיה זו תהיה מסודרת אצלך. שההכרה ביחוד הבורא תהיה מבוררת בנפשך.

המצוה הכי שורשית בתורה היא, ללא ספק - ידיעת ה', ובמילים פשוטות - ההכרה הברורה במציאות ה'. ובעיקר - מה זה אומר לך שיש ה'.

מה שעושה את ההבדל בין הדרגות השונות של האנשים, זה המחויבות שלהם למצוות, עד כמה היא המחויבות שלהם ומהיכן היא נובעת. והמחויבות הזאת בעצמה תלויה בכמה הם יודעים את ה'.

וְעַבְדוּ בְּמִצְפּוֹנָנוּ. וְלִירְאָה וְלֵאֱהָבָה אוֹתוֹ.

🌀 המשמעות של עשיה בלי שעבוד פנימי 🌀

'ועבדו במצפוננו': יכול להיות אדם, שבקי בכל משפטי התורה, ובנוסף הוא גם אדם שמאורגן טוב ובעל שליטה עצמית, והוא מקיים ועושה הכל, אי אפשר לתפוס אותו על כלום! אך הבן אדם הזה, לא עובד את הקב"ה במצפוננו, אמנם הוא עושה את הפעולות שאלקים אמר לעשות, והוא נמנע מלעשות פעולות שאלקים אמר לא לעשות, אבל הוא לא עובד את אף אחד! כאשר הוא אוכל גלידה, הוא עובד למשהו... הוא אוכל את זה באהבה ובחשק... או כאשר הוא מרוויח הרבה כסף, אז הוא כמעט מתייחד עם הנעבד שלו... אבל כאשר הוא מניח תפילין, או שומר שבת, ובפנימיות שלו אין הכרת הבורא, אין את ההכרה שהוא עומד מול הבורא ומשתעבד אליו, ועושה את רצונו ובטל אליו וכן הלאה, אז הוא כלל לא עובד את אלקים במצפוננו. הוא פשוט חלול מבפנים.

זה משהו מזעזע ביותר, מה שכתוב כאן. אני חושב שכל תוספת מילה, רק גורעת. ככה היא המציאות הזאת, בן אדם שמאה אחוז מהחיוכים שלו הוא שומר, אבל הבפנים שלו - חלול. אין שם איש. זה כמו בובה שמדקלמת 'מודה אני' ו'שמע ישראל'... הוא רק אומר, הוא לא באמת מודה. הוא אומר 'אשר קדשנו במצוותיו' אך הוא מעולם לא קידש.

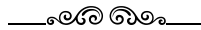
כתוב בשל"ה הקדוש (מסכת תמיד, עניי תפילה נשס ספר דרך חיים) **מילים נוראות: 'יש שאומרים דברי התפילה ואינם מתפללים, אומרים דברי היחוד ואינם מייחדים, אומרים דברי הברכה ואינם מברכים'. אין הכוונה למי שאינו יודע פירוש המילות, אלא אפילו מי שידע היטב פירוש המילות, ואפילו הוא מתרגם: ה' אלקי גדלת מאד, מיין הייליגער באשעפער, דו ביסט זייער גרויס! וכדומה, אך בהכרה שלו הוא ריק לגמרי.**

וְשִׁנְכֶם לַעֲשׂוֹת הַמְצֻוֹת שֶׁאֲנַחְנוּ חִיבִין בְּהֵן, כְּמוֹ שֶׁאָמַר הַפְּתוּב (מהליס ק"ט, ט): "אַחֲלִי יִכְנוּ דְרָכֵי לְשֹׁמֵר חֻקֶּיךָ".

פירוש הדברים, שגם אם אתה לא מצליח עכשיו לקיים מצוות, אתה נמצא בסיטואציה שאינה מאפשרת לך לקיים מצוה זו או אחרת, מוטל עליך לרצות. חלק מהשעבוד המוחלט שלנו אל ה', הוא הרצון לקיים את המצוה.

וְשִׁנְכֶם בּוֹ, וְשִׁנְמָסוֹר נַפְשׁוֹתֵינוּ אֱלֹיו, כְּמוֹ שֶׁאָמַר (טו טו ס, ט): "בְּטַחוּ בּוֹ כְּכֹל יַת עֵם שֶׁפָּכוּ לְפָנָיו לְבַבְכֶם" וְגו'. וְלְהַסִּיר הַשְּׂנֵאָה וְהַקְּנָאָה מִלְּבַבְנוּ. וְשִׁנְפָּרֵשׁ מִמּוֹתְרֵי עֵינֵינוּ הָעוֹלָם שֶׁטּוֹרְדִין אוֹתָנוּ מִעֲבֹדַת הַשֵּׁם. כִּי כָל זֶה אָנוּ חִיבִין בּוֹ תָּמִיד בְּכֹל יַת וּבְכֹל מְקוֹם וּבְכֹל שְׁעָה וּבְכֹל רֵגַע וְעַל כֵּן עֲנֵן, בְּעוֹד שֶׁכִּלְנוּ וְנִשְׁמַתְנוּ בְּנוּ.

לא נרחיב כעת את הדיבור על כל הפרטים המנויים כאן, כי הספר בעצמו מחכה לנו, ואי"ה עוד נלמד על כך באריכות.

הכרה ברורה בשעבוד המוחלט אל ה'

בנוגע לכללות הענין המדובר, לאחרונה עוברים לי מחשבות בלב על הענין הזה. הנה אנחנו הציבור החרדי, בירושלים, בבני ברק, בלייקווד ובכל שאר הריכוזים, כולם אנשים יקרים ונחמדים, אך אם לא יודעים את ה', זו צרה! מגדלים ילדים, שולחים אותם לתלמוד תורה, ומגדלים אותם לתורה, אבל איפה הלב נמצא?

ודאי שיש את אותם שעמלים באמת להשריש בילדיהם את המסירות לתורה וכיו"ב, ואשרי חלקם, אבל מה יהיה על כלל הציבור, מה שנקרא ה'עמך', שכל תקוותם היא שיהיו להם ילדים יפים. תסלחו לי אלף סליחות, אני רק רוצה להמליץ טוב על עם ישראל, אבל אנחנו לומדים כעת את הסוגיא, ומחובתנו לדבר על זה. אנשים שרוצים שיהיו להם ילדים טובים וחמודים, וכל התקווה שלהם היא, שיהיה להם בית גדול עם קריסטלים ורצפות מיוחדות עם גבס וכל מיני דברים יפים שכולנו אוהבים... ומכל הדברים האלה, הם דבוקים לגמרי, עם

דבק משוגע, לעולם הזה! הם לא מבינים מה כתוב פה! הם לא מבינים והם לא יבינו. אולי בגן עדן הם יבינו את מה שמוכן לנו עכשיו.

למה אני אומר את זה? אין הכוונה להתרברב על מישוהו חלילה. אך עלינו לשים לב לענין הזה. שמעתי פעם שכאשר אדם מתגייס לצבא, לפני שנעשה חייל מן המנין, עובר תהליך שנקרא 'טירונות', מטילים עליו אין ספור פקודות; לך לפה ולך לשם, רוץ שתי יממות בלי לישון, תנקה את הנשק בדקות ספורות... מה המטרה של כל זה, מה רוצים ממני? אתה תעבוד קשה, שתשכח שפעם היית חופשי! אתה לא שייך לעצמך. אתה חייל! אתה שייך לצבא!

התפיסה הזאת, שאין לי מקום עצמי, אין לי מקום שהוא שלי, ששם אני חוגג וכאילו אומר: ריבוננו של עולם, זה לא צודק שאתה מסתכל כל הזמן... תן לי מקום ששם אני קצת חופשי... על התפיסה העמוקה הזאת מדובר.

אדם עושה לעצמו בית גדול וחלונות יפהיים, אם הוא מתרחב בזה והוא שוכח, כאשר הוא יבוא למעלה והוא יראה איך עובדים את ה' במוחלטות, אז הוא יחזיק בציציות ראשו ויצעק. היום הוא לא יודע מה זה, הוא אף פעם לא היה שם!

מי שכאשר הוא עושה לעצמו רצפות חדשות וקצת רהיטים חדשים, משהו מציק לו, והוא אומר לעצמו שהדבר יביא לו תועלת לעבודת ה' וכדומה, אז אם אמנם עדיין אינו מבין היטב, אבל זה בסדר, זה לא מאד גרוע כמו מי שמתרחב ושוכח לגמרי.

אחד כזה יבוא למעלה, הוא יראה מה זה נקרא לעבוד את ה'! הוא יראה איך אנשים עבדו את ה' כאן למטה. והדרגה שלו שם, כשהוא כבר מנותק מן הגוף, תהיה הרבה פחות מהאנשים עובדי ה', שבעודם בגוף, שיעבדו את קצה הקודקוד של הנפש שלהם וכל פנימיותם אל ה' לבד. הוא בחיים לא היה במקום הזה, במקום הזה של להיות שקוף לפני ה', להגיד לה' סליחה על כל דבר, סליחה חטאתי. תודה נהנית, וכאשר הוא שוכח חלילה לברך שהכל, הוא מרגיש לא נעים כמו שאחר מרגיש בחילול שבת. לא נעים לו. לא נעים לו מה'.

🌀 אין לאדם שום פטור ממצוות הלבבות 🌀

והדומה לזה עבד שצוהו רבו לעשות שתי מלאכות, האחת בביתו והשנייה בשדה, כמו עבודת האדמה, ולענן פה בעתים ידועות ובשעות ידועות. אם יעברו העתים ההם, או אם לא ימצא לעשות מפני דבר שימנענו, יסתלק מעליו חיוב המעשה חוץ לביתו. אבל המעשה שצוהו לעשות בביתו אינו מסתלק מעליו כל ימי עמדו בו ועבדו את אדוניו, כשלא ימנענו מונע ולא יטרדהו טורד, וחיוב המעשה תמיד עליו כשיפנה.

נמחיש יותר את המשל. אדם אמיד ולו בית עם עשרים ושש חדרים, וגם גינה יפה, הוא מעמיד אדם על ביתו ואומר לו: 'אתה אחראי על כל ביתי, שיהיה נקי כמו שצריך, אוי ואבוי אם אמצא פינה לא נקיה בבית, ובחדרי האירוח תדאג שלא יחסר קפה וכיבוד קל, עוד אני מבקש, שהגינה תהיה מטופחת, שתמיד כשאעבור בגינה אראה איך האדמה לחה מההשקיה, אני אוהב לראות על השושנים טיפים של מים... וכמובן שזה יהיה מסודר ושלא יהיו עשבים שוטים. לצורך כך, עליך להקדיש כל יום חצי שעה בגינה, ולהשגיח גם בערב, ואם משהו התקלקל וכדומה לסדרו מיד.'

הפועל שמח, יש לו עבודה כל היום וכל הלילה...

יום אחד בעל הבית נוסע מחוץ לעיר ועובר באיזה פארק, לתדהמתו הוא פוגש שם - לא פחות ולא יותר - את מיודעינו יושב שם. הוא שואל: מה מעשיך כאן? והוא עונה לו: כבר סיימתי לטפל בגינה... אתה לא יכול להיות כאן! הוא אומר לו, אתה מקבל משכורת על להיות כל הזמן! אין זמן שאתה לא... מה אפשר לענות על זה?

במשל זה רק במעשה, אך המדובר כאן הוא על דבר הרבה הרבה יותר עמוק מהמשל הזה.

וכן מצוות הלב שצונו חיבין בהן, אין לנו טענה בהן, ולא טרד מהן, אלא אהבת העולם, ושאינן אנהנו מבינים ענין פוראנו. כמו שצאמר (ישיה' ה, ט): "והיה כגור נגבל תף וחליל ויין משתייהם ואת פעל ה' לא יביטו, ומעשה ידיו לא ראו".

איך לאדם תשובה והסבר למה הוא פרק מעצמו את עול העבודה, ואם דברים מעשיים לפעמים הוא לא יכול לעשות, אבל דברים נפשיים הוא תמיד יכול!

אולי צריך להסביר לו, לרב המחבר הקדוש שלנו, שדברים מעשיים יותר קלים מדברים נפשיים... אך לדבריו, את הדברים הנפשיים אתה חייב להיות יכול. אלקים דורש ממך שתהיה שם כל הזמן, אין מצב שלא. ומה בכל זאת מונע זאת מן האדם, זה אהבת העולם. אכן האהבה הזאת נולדנו עמה וזה בסדר, זה לגיטימי, ובכל זאת זה טורד את האדם ממצוות הלב, ובשביל זה יש ספר שלם, לדעת מה עושים עם האהבה הזאת.

והדבר השני המונע מן האדם את מצוות הלב, והוא המשמעותי ביותר, הוא 'שאיך אנחנו מבינים ענין בוראינו'. אתה לא מבין מה זה אלקים, מה זה קשר עם אלקים, אתה לא מבין מה זה אומר לך ומה אתה חייב לו, מה זה בכלל כל המציאות הזאת.

המחבר מדבר לאנשים שכן יכולים להבין, אם אנחנו מסכימים להיות בין האנשים האלו שכן מבינים, ואנו מסכימים לחיות בעול - הלא פשוט - הזה, אז הוא מסכים לדבר אלינו, אבל אם לא אז זה בסדר, אתם פטורים...

להבין ענין בוראינו, זה ההבנה וההכרה מה היחס והעמידה של הנברא אל מול הבורא. ניקח כמשל, אדם שייצר מכונת, לא סתם מכונת, אלא משהו מאד משוכלל, הוא נכנס למכונת מפעיל ומשתמש, בפתע פתאום יוצאים להם זרועות מתכת מתחת להגה... ואומרים לו: סליחה זזו מפה! צא! והוא נזעק בתדהמה: מה תצא?! אני יצרתי אותך! והמענה לא מאחר לבוא: נכון, אבל עכשיו אני זה אני!... הדא הוא דכתיב הגולם קם על יוצרו... ובמציאות הדברים הם לאיך ערוך, בעוד שהבורא מחיה ומהוה אותך בכל רגע, אתה מרגיש כאילו אתה שייך לעצמך.

וְאִמְרָתִי שְׁמָא הַמִּין הַזֶּה מִן הַמְצִאוֹת אֵינוֹ מְתִילֵד לְמִצּוֹת רְבוּת, וְעַל כֵּן הַנִּיחוּ אוֹתָם וְלֹא הִבְרוּ בָהֶם סֵפֶר מְיֻחָד. וְכַאֲשֶׁר הִקְרַתִּי עַל מוֹסְפְרָם וּפְרִקִיהֶם, מְצִאתִים לָרֹב מְאֹד בְּהַתְיָלָדִם, עַד שֶׁחֲשַׁבְתִּי כִּי מֵה שְׁאִמְרֵי דָוִד עָלָיו הַשְּׁלוֹם (מסלים קיט, טו): "לְכֹל תִּכְלֶה רְאִיתִי מִזֶּן רַחֲבָה מְצֹתָד מְאֹד", אָמְרוּ עַל מִצּוֹת הַלְבָבוֹת. כִּי מִצּוֹת הָאֲבָרִים יֵשׁ לָהֶם מוֹסְפֵר

ידוע, כמו תרני"ג מצוות, אך מצוות הלבבות רבות מאד עד פי אין לתולדותיהן מספר.

ואמרתי עוד, שמהם הם כל כף מבארות וידועות לכל, וכל בני אדם דבקים בהן, עד שלא נצטרכו לחבר בספר. ועינתי מנהגי בני אדם ברוב הדורות הנזכרים בספרים, ומצאתים רחוקים מן המין הזה מן המצוות, אלא הזריזים בחירי הסגלה בהם, כפי הנזכר עליהם. אך השאר, כמה היו צריכים להעיר ולהורות אותם, וכל שכן רב אנשי זמננו זה, אשר זלזלו בחכמת מצוות האברים, כל שכן במצוות הלבבות. ואשר ידבנו לבו מהם לעיני בחכמת התורה, הוא מתכונן לדבר שיקרא בו חכם אצל עמי הארץ, ושיעשה לו שם אצל הגדולים, ויט מדרך התורה אל מה שלא יקנה מעלה יתרה, ולא ינקהו ממכשול בנפשו, ושם לא היה יודעו, לא היה נענש עליו.

ואשר ידבנו לבו מהם לעיני בחכמת התורה, הוא מתכוין לדבר שיקרא בו חכם אצל עמי הארץ, ושיעשה לו שם אצל הגדולים' כוונתו לומר שהאדם הזה מתעסק בלימוד, כדי להתרחב בכבוד שלו. אמנם עוסק בבירור האמת ובהתעסקות בתורה, אך הוא זו מהכוונה הטהורה, שהיא לדעת את המצוות, אל מגמה של להתכבד בידיעה הזאת.

והניח לעיני בשרשי דתו ויסודי תורתו, אשר לא היה לו להתעלם מהם ולהניחם, ושלא יוכל לקים מצוות אם לא ידעם ויעשה, כמו אמונת היהוד, אם אנחנו חיבים לעיני בו מצד שכלנו, או אם יספיק לנו אם נדעהו מצד הקבלה, שנאמר שאלקינו אחד כאשר יאמרו הפתאים מבלי אות ומופת, או אם אנחנו חיבים לחקך על עיני האחד האמת והאחד העובר, להבדיל הענין אצלנו משאר עניני האחרים הנמצאים, אם לא.

מעטים הם המעמיקים בקיום מצוות הלב

אחרי שתמה רבינו מדוע לא התחברו ספרים העוסקים במצוות הלבבות, חשב שמהם דברים פשוטים הנודעים לכל עד שאין צורך לחבר בהם ספרים, אך לאחר מכן הסיק שלא כך הם פני הדברים, אלא באמת מעטים הם העוסקים במצוות אלו.

ואפילו בקרב המעטים העוסקים בתורה ובמצוותיה, יש שמתעסקים בחלקים החיצוניים יותר, ובעיקר בקיום הלכות התורה, וגם בזה לא תמיד עסקם לשם שמים, אלא כדי לקבל סמיכה ולהוציא היתר הוראה, להתרחב בכבוד שלהם. איני מדבר על הדור שלנו, הדור שלנו זה הכל לשמה... אבל פעם...

עוד הוא אומר, שהאנשים מתעסקים בדברים שלא יענישו אותם אם הם לא יידעו מהם, ואילו הדברים שהם כל כך חייבים לדעת, אינם מתעסקים בזה כלל, ואף לא עולה על דעתם, שיש בזה מה לדעת, לברר ולהעמיק.

נציג דוגמה לסבר את האוזן, כפי שכבר אמרנו פעמים רבות.

אדם יבוא לשמים, יאמרו לו: שלום עליכם א איד! מהיכן אתה בא ומה היו מעשיך שם? הוא כמוכן יספר, הייתי מגיד שיעור, הייתי ראש כולל, הייתי מלמד, הייתי 'בעל הבית' וכיו"ב. למדתי תורה, התפללתי, עשיתי צדקה וחסד... יאמרו לו: יפה מאד. אתה נראה בסדר. כמה היו ימי שני חייך בעולם הזה? - שמונים ושלוש וחצי. נישט קשה... אריכות ימים נאה... ואז ישאלוהו: כשנים עשר שנים מהחיים שלך, היה שבת קודש, אולי בבקשה תשתף אותנו בשבתות שלך... עשית קידוש? והוא ענה בקול בטוח: בטח, הייתי קונה יין במאתיים שקל, אפילו כשלא היה לי... ואז מגיעה הבקשה, אולי תדגים לנו איך עושים קידוש...

הוא לוקח את היין ומוזג לכוס, ומתחיל לסלסל בקול רם 'יום השישי...' אם הוא חסידי, אז הוא אומר זאת בהתלהבות חסידית, אם הוא אחר, הוא מדגיש את המילים וכן הלאה והלאה. תוך כדי הקידוש, הוא מסתכל חליפות בנרות וביין היקר, אח"כ מסיים ושותה, הנה הוא עשה קידוש.

ואז אומרים לו: נו... והוא לא מביין; מה נו? מה נו? עשיתי קידוש!... אז אומרים לו, אולי אתה מוכן בבקשה לעשות לנו קידוש... אז הוא שואל, מה עוד הפעם? הוא מוכן... [הוא מת כבר, והוא חושב, מה קרה נרוויח עוד כוס יין במאתיים שקל... גם כשהוא נפרד מהגוף שלו עולה לו המחשבה הזאת...] הוא עושה עוד פעם 'יום השישי', והפעם הוא מנגן את הניגון שאשתו אוהבת לשמוע, כי זה כמו אבא שלה... הוא עושה את זה חזק, מסיים ושואל נו, איך היה הפעם?...

ואז קוראים למישהו אחר, קצת קטן ונמוך קומה, אומרים לו: בוא תעשה לנו קידוש. הוא מוזג את היין, ותוך כדי מזיגה הוא חושב: ריבוננו של עולם! איך אני בשר ודם בא להעיד עליך?... כבר אין לו גוף, אבל הוא נזכר מה הוא היה חושב למטה... ואז הוא מזכיר לעצמו מאמר חז"ל (שם קט): כל האומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף לקב"ה במעשה בראשית, והוא חושב לעצמו בפליאה: הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך (מלכים ב' ט, כ) ואני עכשיו נעשה שותף לקב"ה!... וכך בזריזות הוא נעמד לקדש.

הוא אומר פשוט: 'יום השישי, ויכולו השמים והארץ וכל צבאם...' כך קידוש פשוט, בלי כוונות האריז"ל, הוא רואה את עצמו כאילו הולך ומעיד בכל העולם, יברכנו אלקים ויראו אותו כל אפסי ארץ, והוא בעיני רוחו מעיד לכולם; דעו לכם! ה' ברא את העולם! הוא הולך למזרח הולך למערב, למעלה ולמטה...

פגשתי לאחרונה יהודי שהיה קרוב לרבי ישראל אבוחצירה - הבבא סאלי זצוק"ל, יום אחד הבבא סאלי אומר לו, בוא אספר לך, גילוי שכמותו לא היה לי מעולם! משיח צדקינו היה אצלי וריחפנו מעל לכל העולם, ראינו אלפי אלפים של גויים. אמרתי למשיח, מה עם כל הגויים האלה? אמר לי משיח, הם ברגע אחד ייעלמו כולם.

כך האדם ההוא שמקדש, רואה בעיני רוחו איך שהוא מעיד לפני תבל ומלואה, ובצורה כזאת מוציא את מילות הקידוש בשפתיו: 'ויכולו השמים והארץ... סברי מרנן... זיכרון למעשה בראשית תחילה למקראי קודש, זכר ליציאת מצרים...' רואים בוורידים של המח שלו, איך הוא חושב אם 'זיכרון למעשה בראשית' אז גם הגויים שייכים לסיפור, אך לא 'תחילה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים' זה לא קשור לגויים, זה מיוחד לעם ישראל... ברוך אתה ה' מקדש השבת.

האיש ההוא, שהיה מקדש תמיד על יין בשווי מאתיים ש"ח, עומד המום! שתיים עשרה שנה מחייו הוא עשה קידוש, והוא אף פעם לא עשה קידוש...

בדברי המחבר לגבי אמונת היחוד 'אם אנחנו חייבים לעיין בו מצד שכלינו'. הנה מי שלא רוצה ללמוד פילוסופיה, ילמד לכל הפחות ספרים כמו שער

היחוד והאמונה (מנ"ס ט"ז) של בעל התניא זי"ע. הקבלה היא תחליף לפילוסופיה, היום הפילוסופיה כבר אין לה ערך, אבל הקבלה או החסידות העמוקה, צריכה להביא את האדם למקום הזה שהפילוסופיה היתה מביאה את האנשים.

והענין הזה אין המאמין רשאי שלא ידענו, שהתורה הזהירה עליו, דקתיב (דברים 7, טז): "וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלקים", וכן שאר מצוות הלבבות שזכרנו ושאנו עתידים לזכור, אשר לא תגמר אמונת המאמין אם לא ידעם ויעשם, והיא החכמה הצפונה, אשר היא אור הלבבות ונגה הנפשות, ועליה אמר הכתוב (מסילים נ"א, ט): "הן אמת חפצת בטחות ובסתם חכמה תודיעני".

ואמרו על אחד מהחכמים, כי היה יושב עם בני אדם עד חצי היום, וכשהיה מתרחק עם איבריו, היה אומר: הבו האור הצפון, והיה אומר על מצוות הלבבות. ונשאל אחד מן החכמים על שאלה נכרית מענין דין הגרושין, והשיב את שואלו: אפה האיש השואל על מה שלא יזיקנו אם לא ידענו, הידעת כל מה שאתה חייב לדעתו מן המצוות אשר אינך רשאי להתעלם מהם ואין ראוי לך לפשע בהם, עד שנפנית לחשב בשאלות נכריות, אשר לא תקנה בהם מעלה יתרה בתורתך ואמונתך, ולא תתקן בהם מצוות במדות נפשך. והנה אני נשבע כי מחמוש ושלשים שנה אני מתעסק במה שצריך לי ממצוות תורתך, ואפה יודע רב טרחי בעיני ורב הספרים אצלי, ולא פנתי לבי למה שפנית לבך לשאול עליו, והאריך להוכיחו ולבישו על זה.

יש להבין את דברי החכם לאותו אחד ששאלו, הרי ידוע שלימוד התורה עצמו מזכך ומעדן את האדם ומביא לדביקות בה'. אלא שדבריו מכוונים היו לאותו אחד, שלימודו היה רק בשביל לדעת עוד הלכה. שהוא נפנה מלעסוק במצוות הלבבות שמחויב בהן, בשביל להיות בקי בהלכה נוספת.

❧ ה'אור הצפון' בלב האדם ❧

ו'אמרו על אחד מן החכמים, שהיה יושב עם בני אדם עד חצי היום, וכשהיה מתייחד עם איבריו, היה אומר: הבו האור הצפון! והיה אומר על מצות הלבבות' האור הצפון, זה הפגישה של האדם עם הנוכחות האלוקית שבתוכנו, או עם ההתעמקות, או עם החסייה בצל ה', השעבוד, כל הענינים האלה הם מסכתות שלימות.

אנחנו נפשות. אנחנו לא גופים! בגלל ה'מצות אנשים מלומדה' אדם חושב שהוא גוף, כי הוא עושה את הפעולות שלו בגוף. אנחנו לא גוף! אנחנו נשמה! אלא שפשוט לא משתמשים עם הנשמה, וחווים רק את הגוף, ברם, אם אין נשמה, הגוף כבר לא חווה כלום.

במצוות יש חלק במעשה, חלק בדיבור וחלק במחשבה. ודאי שחייבים לעשות את המעשה וגם את הדיבור, אך החלק של המחשבה, זה החלק הפנימי והקרוב ביותר לנשמה בעצמה, שזה השכליות של הדברים.

השכר של האדם בעולם הבא גם הוא מתחלק כפי מעשיו, ממעשה המצוות נעשה גן עדן התחתון, אבל מכוונת המצוות נעשה גן עדן העליון. נתאר לעצמינו את הפער בין גן עדן התחתון לגן עדן העליון, זהו ממש שלא בערך.

משיעור בספר, אדם עדיין לא מחכים. השיעור רק נותן את השוק, להבין עד היכן הדברים מגיעים, זה לימוד בפני עצמו, וזהו לימוד לכל דבר. וגם אם לומדים היטב, עדיין צריכים לעשות את ההתעמלות. המידע זה עדיין לא הדבר, המידע זה היכולת אחר כך להיפגש עם זה שוב, לחקוק את החקיקה.

אדם שהוא חייל של החובות הלבבות, אז הוא חי בעולם הזה כמו שחיים למעלה. ידוע המעשה בחסיד אחד שבא להרה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע אחר פטירתו, והרבי שאלו מה נעשה עמו בשמים, אמר לו החסיד שמרוצה במקומו, אבל השבתות שהיה לו אצל הרבי, אין לי עכשיו. אמר לו הרבי, אכן כך, השבתות שלי זה מעין עולם הבא שלי, היאך תרצה שהעולם הבא שלך, יגיע למעין עולם הבא שלי?...?

וכשמדברים מדברים אלו, אף שאחר כך החוויה עוברת, אין זה דבר של מה בכך, הקדושה יורדת ומופיעה בנפשות. כשאדם מתרגל למחשבות הללו שוב ושוב, אז הוא עבר לעולם אחר, ואז העולם שלו יותר גבוה מרומם. מזה רק תבינו מה זה צדיקים, מה זה הצדיקים כאשר מאיר עליהם אור של קדושה, מדריגות אחרות לגמרי... אהבה, יראה, דביקות, איזה דרגות...

מסופר שחסיד אחד שמע את הרה"ק החידושי הרי"ם זי"ע אומר מעמדות לפני התפילה, 'אביי הוה מסדר סדר המערכה' ולפתע שמע החסיד את הרבי אומר את המילים 'ואיברים למנחה', ואז החסיד מזדעזע לגמרי ממה שהוא שומע, הרבי אומר שיש למסור כל איבריו מנחה לה'... מה זה הדבר הזה? החסיד ההוא ישב אצל הרבי כל היום, והרבי כל חפצו להיות מוקטר מוגש לה' במסירות נפש, ממילא כשהוא אומר 'איברים למנחה' החסיד שומע 'איברים למנחה'...

זה כבר פירי פירות של הקדושה המתגלית. ה' יזכה אותנו לדעת ולהיות תלמידים של המורה הגדול רבינו חובות הלבבות, בניחוח של הצדיקים רבינו הבעש"ט זי"ע ושל תלמידיו הקדושים, שבתו בבית ה' כל ימי חי לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו.

מצות זכירת מעמד הר סיני

שיעור הכנה להג השבועות

ערב הג השבועות תשע"ג

מצות התורה שלא לשכוח מעמד הר סיני

רק השמר לך ושמור נפשך מאד, פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך והודעתם לבניך ולבני בניך, יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב (דברים ז, ט-י).

התביעה והדרישה של התורה בפסוק זה, היא נמרצת מאד. התורה נותנת כאן קביעה והגדרה ברורה לצורה בה צריך כל אחד ואחד מישראל להסתכל, להכיר, להפנים ולדעת את הענין של מתן תורה.

התורה הולכת ומדגישה את האופן שבו צריך איש ישראל לדעת את ענין מתן תורה, באומרה: (א) רק השמר לך (ב) ושמור נפשך (ג) מאד, (ד) פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך (ה) ופן יסורו מלבבך (ו) כל ימי חיך, יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב. התורה הולכת בעומק לפנים מעומק בהפלגת זיכרון יום מתן תורה, שכאשר נתעמק בכל הנקודות הללו, נבין איך שכל נקודה בפסוק, זה עוד מאפיין בצורה של זיכרון מתן תורה.

ראשית כל, הלשון 'רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח' הוא מצות לא תעשה, כדאיתא בחז"ל (עירונין 15. ועוד) כל מקום שנאמר השמר פן ואל, אינו אלא לא תעשה. התורה מוסיפה כאן 'ושמור נפשך מאד', בשלושה ציוויים בלבד כתבה התורה תיבת 'מאד' (ראה דברים ז, ט, ויש מד ט) ופסוק זה הוא אחד מהם. ויש לתת את הדעת ולהתבונן מהי שמירת הנפש הזאת ומה עניינה.

אחר כך מוסיפה התורה להזהיר שמלבד הזהירות שלא לשכוח, צריך גם להיזהר שלא יסור מן הלב כלל. והרי בכדי שדבר לא יסור מן הלב, לא מספיק

זיכרון חזק, אלא הדבר צריך להיות כאילו זה קורה עכשיו, כמו שאדם עובר איזו טראומה, והוא יכול לספר על הטראומה עוד פעם ועוד פעם בחיות חדשה, אבל אדם אחר שרק שמע זאת ממנו, אף ששמע זאת מכלי ראשון וזוכר היטב כל פרט, אבל זה לא דבר חי. רק כשאדם מספר מה שקרה אתו בעצמו, הוא יכול לספר זאת כדבר חדש כמה וכמה פעמים, ובכל פעם שמספר הוא חווה זאת מחדש.

ומעתה המשך הפסוק 'והודעתם לבניך ולבני בניך יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב' אין זה רק עוד ציווי גרידא, דהיינו שלא תשכח ולא יסור מן הלב וגם תודיע לבניך, אלא זה עוד עומק בעוצם זכירת החוויה של מתן תורה. התורה דורשת ממך זיכרון כזה, שלא יהיה שייך שלא תודיע לבניך ולבני בניך, יום אשר עמדת לפני ה' אלקיך בחורב.

היכולת שלנו רק לצייר את גוף הדברים

מה זה מתן תורה? מה היה שם? —

קודם כל צריך להקדים, שבאמת איננו יכולים לדעת מה היה שם, אנחנו יכולים רק לצייר את הגוף של הדברים, אבל מה באמת היה שם, אי אפשר לדעת, כי זאת היתה התגלות נבואית, ואין לנו השגה בכלל נבואה מה היא.

הרמב"ם (פ"ו מהל' יסוה"ט ה"ב) כותב על הנביא כן: 'ובעת שתנוח עליו הרוח תתערב נפשו במעלת המלאכים הנקראים אישים ויהפך לאיש אחר, ויבין בדעתו שאינו כמות שהיה, אלא שנתעלה על מעלת שאר בני אדם החכמים, כמו שנאמר בשאול (שמואל א' י, 1) והתנבית עמם ונהפכת לאיש אחר'.

אף שאנחנו רחוקים מהענין הזה, עלינו לדעת שנביא כאשר הוא חווה את הנבואה, אין זה ממקום של אמונה, אלא מתפיסה עליונה שלמעלה ממקום הספק (כאם דרך ה' ס"ג פ"ג ופ"ד). יש בענין הזה אריכות דברים ואין כאן המקום להרחיב את הדיבור בזה, רק ננקוט את נקודת הענין, מה שרואים בתנ"ך איך ההתייחסות לכל דברי הנבואה, שמציאות שהתגלתה להם בנבואה היתה ברורה ומחותרת לפנייהם, הרבה יותר מאשר התאמתות של מציאות גשמית.

הכלים של הנפש שלנו לברר מציאות, היא לפי מה שאנו משיגים בחמשת החושים, שמיעה, ראייה, מישוש, ריח וטעם. אבל הנבואה זה חוש עליון הרבה הרבה מעבר לחושי בשר ודם, ובקומה והשתייכות שונה לגמרי, המביאה את הנביא להתאמתות מוחלטת ומוחשית במה שקבל בנבואה.

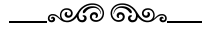
ההתעמקות בדברי תורה מחיה את הדברים

בעת מתן תורה זכו כל ישראל לדרגה של נבואה, כמו שפירשו הראשונים בפסוק (שמות יט, ט) 'בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם' (ראה אגן עזרה ורמז"ן טס, וגם ברמז"ס פ"ח מיסוד"ת ה"ג מצואר כן, וראה עוד בהקדמת ספר המינוח). ואשר על כן כשהתורה מצווה עלינו לזכור את מעמד הר סיני, והרי אין ביכולתנו להשיג את עיקר הדבר שקרה שם, אלא שהציווי הוא להתעמק ולהתבונן בפסוקי התורה ובמאמרי חז"ל, וכאשר נתעמק בזה, נמשיך על עצמינו שוב את הענין של מתן תורה, כפי איך שכוונת התורה שזכור זאת.

הרמח"ל בחיבורו דרך עץ חיים מבאר, שלא לחינם נמשלה התורה לאש, כי כמו גחלת שאינה בוערת אך השלהבת כמוסה וסגורה בתוכה, כך אותיות התורה הם כמו גחלי אש, שלפני שנופחים בהם, האש האלוקית חתומה בתוכם, אך כשמלבים אותם יוצאת השלהבת, ובשלהבת כמה וכמה גוונים, אשר אינם ניכרים בעודם כמוסים בשלהבת.

כ"ב אותיות התורה זו מציאות חיה, מציאות קיימת וזה לא 'כאילו' או רק משל ודוגמה, אלא בפועל ממש יש בתוך האותיות גילויים אלוקיים, שצריך להשיגם - ה' יזכה אותנו לזה, כשמשתדל האדם להבין, וקורא וחוזר וקורא ומתחזק להתבונן, האורות מתלהטים ויוצאים כשלהבת, והדברים הגנוזים מתגלים בנפשו ובנשמתו, וגם בשכלו ובעולם בכלל, מתגלית איזה הוויה חדשה של אור, של חקיקה באמיתות התורה, מה שאין הפה יכול לדבר, והדברים האלה הם בלי סוף ולאין תכלית, וההבנות הם רק כמו אבק מהאמת שמתגלית.

ובכן, כשאנו מתבוננים בענין הזה של מתן תורה, אנחנו צריכים להתבונן ולהתעמק במה שהתורה נתנה לנו להתבונן.

תיאור הרקע הנפשי למתן תורה

צריך להקדים את הרקע הנפשי של ישראל, בעומדם לקראת מתן תורה. עם ישראל זמן קצר קודם לכן, עדיין היו עם עבדים, עד שבשלב מסוים שלח הקב"ה את הגואל הוא משה רבינו לגאול אותם, ואז התחיל תהליך שלם של עשר מכות, כאשר כל מכה ומכה מחלישה את כוחו של פרעה ומלמדת את העולם על הימצאות בורא כל יכול, והאמונה של ישראל הולכת ומתעצמת. כך מכה אחרי מכה, שלב אחר שלב, רואים עם ישראל שהקב"ה מתערב בבריאה, ושליט בלעדי על הכל, כדברי הרמב"ן (פסוקים 63). הם גם לומדים להכיר מציאות של נביא שמדבר עם אלקים, ובשליחות אלקים הוא משנה את הטבע, וממילא מבינים גם שיש שכר ועונש, ממילא מובן שיש מי שאכפת לו מהעולם, ממילא מובן שהעולם מחודש ולא קדמון, וכל הידיעות האלה - שהם יסודות האמונה - מתבררים והולכים.

אחרי שנשלמו כל עשר המכות, עם ישראל יוצא ממצרים, והיציאה הפיזית ממצרים, היא סמל לשינוי דרגה. אח"כ עם ישראל עולה דרגה נוספת בנס קריעת ים סוף, והגילוי הגדול של ראתה שפחה על הים מה שלא ראה הנביא יחזקאל (מכילתא ד').

עם ישראל הולך לקראת מתן תורה, שמתן תורה בצד מה זה המרכז של העולם, והוא ענין משמעותי בעולם לא פחות מבריאת העולם. בבריאת העולם, ברא הקב"ה את העולם ולא היה שום צד של ספק על הבריאה ועל האלוקות, אך במשך הדורות התיישן הדבר בנפשות, שראו את פעולת הטבע יום אחרי יום, עד שנשכחה המציאות האלוקית מהמון העם, ואפילו הגדולים שבעם היו דבקים בעבודה זרה בעבודתם לשרי מעלה, ומציאות האלקים התעממה בנפשות, ונשכחה הבהירות והחדות בדבר הזה, עד שאט אט נכנס העולם למצב של כתות הסוברות שהעולם קדמון וכיו"ב בכל מיני דעות ושיטות של היפך אמונה.

עד שבא אברהם אבינו והפך את העולם, אחריו יצחק אבינו ואח"כ יעקב אבינו, וכן הלאה והלאה עד משה רבינו, כך דור אחר דור מורידים הצדיקים את השכינה הקדושה למטה, והמציאות האלוקית חוזרת להופיע בעולם, עד להופעה היותר גדולה של וירד ה' על הר סיני (תנחומא פר' נשא טז).

שהמשמעות של כל הדברים האלה היא, שבהתגלות של מתן תורה, יש התגלות מעין בריאת העולם ובצד מה יותר מבריאת העולם, כאשר עם ישראל עומדים במתן תורה וחווים במעמד של נבואה על כל המשתמע מכך, את הגילוי האלוקי שהקב"ה יורד על הר סיני.

העם הולך ומזדכך, הולך ומתבהר עוד ועוד. כל אחד יכול לתאר לעצמו את התשוקה של כל אדם ואדם מישראל באשר הוא, שישים ריבוא אנשים מבוגרים ועוד כמה וכמה ריבואות של נשים וקטנים, זקנים עם נערים. אנשים נשים וטף, עם שלם שיצא למסע במדבר שממה, בצורה כזאת שאי אפשר להבין אותה, וגם צידה לא עשו להם (שמות יב, לט), כל הדברים האלה קורים במציאות ונרשמים בנפש, וכך הולכים עם כל המטען הרוחני הזה לקראת הנעלם, וזה לך האות וגו' בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה (ג, יב), ולקראת הדבר הזה הם צועדים.

ואז בראש חודש סיון, ביום הזה באו מדבר סיני, ויסעו מרפידיים ויבואו מדבר סיני (יט, 3-6), כאשר הם באים למדבר סיני, ויחן שם ישראל נגד ההר, אומרים חז"ל (מכילתא פר' יתרו) כאיש אחד בלב אחד, דהיינו שלכולם היה לב אחד, רצון אחד בבחירות ותשוקה, כך הם הכינו את הלב לקראת הגילוי הגדול הזה. ואז הקב"ה מצוה את עם ישראל את הציוויים הגדולים של הגבלה, הגבל את ההר וקדשתו (יט, כג), מצות פרישה, וקדשתם היום ומחר וכבסו שמלותם (סג, ט). עם ישראל הולכים וקרבים ליום הגדול הזה של מתן תורה, שהם לא יודעים בדיוק מה זה.

שוב נחזור על דברינו, שאנחנו מתבוננים בדברים כפי שמתואר בתורה, וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן (כ, טו) ויהי קול השופר הולך וחזק מאד משה ידבר והאלקים יעננו בקול (יט, ט), ארץ רעשה, אף שמים נטפו מפני אלקים זה סיני (תהלים סח, ט), הים ראה וינוס הירדן יסוב לאחור, ההרים רקדו כאילים גבעות כבני צאן (תהלים קיה, ג-7). כל התיאורים האלה הם

תיאורים חיצוניים של מתן תורה בעין גשמית, אבל את המהות של הדברים, את מה שנגלה להם בלב מכח הדברים האלה, אין לנו בכלל יכולת לדעת. אנו רק יכולים לצייר את הספורים שראו ממה שחז"ל מספרים לנו, אבל מה היתה ההרגשה שלהם, מה היה הביטול שלהם ומה היה האור ואיך היה, את כל זה אין לנו כלים לדעת.

העולם כולו חרד מגודל הגילוי

ראוי להקדים את דברי חז"ל (מכילתא ריש פרשת יתרו, וזמנים קטו) שכשנתינה תורה לישראל, היה הקול הולך מסוף העולם ועד סופו וכל מלכי האומות אחזתם רעדה בהיכליהם ואמרו שירה, שנאמר (תהלים כט, ט) ובהיכלו כולו אומר כבוד. נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו: מה קול ההמון אשר שמענו, שמא מבול בא לעולם, שנאמר (שם כט, י) ה' למבול ישב, אמר להם: וישב ה' מלך לעולם, כבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם, אמרו לו: מבול של מים אינו מביא, אבל מבול של אש מביא שנאמר (ישעיה סו, טו) כי הנה באש ה' נשפט, אמר להן: כבר נשבע שאינו משחית כל בשר, ומה קול ההמון הזה ששמענו, אמר להם: חמדה טובה יש לו בבית גנזיו, שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם, וביקש ליתנה לבניו שנאמר (תהלים כט, יב) ה' עוז לעמו יתן. מיד פתחו כולם ואמרו (שם) ה' יברך את עמו בשלום.

כשנסתכל בדברי הגמרא הללו, מדוע באו הגויים האלה לבלעם, כי חששו שמבול בא לעולם, כמו שבמבול העולם השתנה לגמרי, שהעולם הקודם נחרב ונהיה עולם חדש, כך אפילו הגויים מבינים שהעולם הקודם מסתיים וכעת מתחיל עולם חדש.

ויהי ביום השלישי בהיות הבוקר, ויהי קולות וברקים וענן כבד על ההר וקול שופר חזק מאד, ויחרד כל העם אשר במחנה (יש, טו), הבריאה כולה עוברת תהליך חדש, כמו שכתוב (תהלים סג, ט) ארץ רעשה אף שמים נטפו מפני אלקים זה סיני, מפני אלקים אלקי ישראל. ועל כל החרדה הזאת באה התמיהה (שם קד, ה-ו) מה לך הים כי תנוס וגו' ההרים תרקדו כאילים גבעות כבני צאן, והתשובה היא

(ס) מפני אדון חולי ארץ מפני אלוך יעקב וגו', הבריאה צריכה לשאת את הגילוי האלוכי הזה, והיא כאילו מתפרקת מגודל ההופעה והגילוי (ראה רד"ק בפסוק כי שמוטו הבק, שמואל ב' ו' 1).

וכמו כן גם עם ישראל, בשעה ששמעו את הדברות פרחו נשמתן, כמו שאמרו חז"ל (פרקי דר"א פמ"א, וצטטת פס: ועוד) כי אפילו החיבור של הנשמה בגוף לא יכול לעמוד בגילוי כזה, ובפסיקתא (פ"ט) איתא יצתה נשמתן והחיה אותם, שנאמר (תהלים סט, י) גשם נדבות תניף אלקים, נחלתך ונלאה אתה כוננת, מה עשה הקב"ה, הוריד עליהם מאה ועשרים ריבוא מלאכי השרת, כל אחד ואחד אוחזים אותו שני מלאכי השרת, אחד מניח ידו על לבו ואחד מגביה צוארו כדי שיראה לקב"ה פנים בפנים, עכ"ל.

עוד מספרים לנו חז"ל (שבת פס:) שכל דיבור ודיבור שיצא מפי הקב"ה חזרו ישראל לאחוריהן י"ב מיל, והיו מלאכי השרת מדדין אותן, שנאמר (תהלים סט, יג) מלאכי צבאות ידודון ידודון, ועוד איתא (ס) בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע, באו שישים ריבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל, וקשרו לו שני כתרים, אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע. כל הדברים האלה, צריכים ביאור והרחבה, וכמו שהם אכן מבוארים בראשונים ובאחרונים, כל אחד כפי רום נשמתו.

וכל העם רואים את הקולות (שמות כ, 10), ראיתי ביאור בזה, לא שראו את האותיות, אלא ראו את המציאות של 'אנכי ה' אלקיך', את המציאות של 'לא תרצח', שככה זה הבריאה. הם ראו את השורשים של הבריאה, איך שהם יורדים ומתגשמים וקורים. אין לנו את הכלים להסביר את זה, זהו מחזה אלוכי.

נחזור לפסוקים המפורשים, כתיב (דברים ז, לה-לו) אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו, מן השמים השמיעך את קולו ליסרך, ועל הארץ הראך את אשו הגדולה, ודבריו שמעת מתוך האש. הבהירות שעם ישראל שומע ומקבל את הגילוי הגדול הזה של מתן תורה, וכמו שמתואר בחז"ל (שמו"ר פ"ה) כשנתן הקב"ה את התורה בסיני, הראה בקולו לישראל פלאי פלאים, כיצד, היה הקב"ה מדבר והקול יוצא ומחזיר בכל העולם, ישראל שומעים את הקול בא אליהם מן הדרום והיו רצין לדרום לקבל את הקול, ומדרום נהפך להם לצפון

והיו רצים לצפון, ומצפון נהפך למזרח והיו רצים למזרח, וממזרח נהפך למערב והיו רצים למערב, ומן המערב נהפך להם מן השמים, והיו תולין עיניהן, והיה נהפך לארץ והיו מביטים בארץ. עכ"ל. שמכל מקום יצא הדיבור 'אנכי ה' אלקיך' והעם כולו מרוב תשוקה, או מרוב הקשבה עצומה והרגשה שזה מקור החיות שלהם, אצים רצים לשמוע את הדיבור, ואז כשהם רצים לשמוע את הדיבור, אז הדיבור בא פתאום מהצד שכנגד. אפשר לתאר את זה כפשוטו שבאמת רצו אל מקום הדיבור, אבל מסתבר מאד שלא רצו באופן פיזי, אלא רצו בהשגה שלהם, אבל איני נכנס לדבר הזה, וכל אחד יבין כפי הנשמה שלו.

גילוי אישי לכל אחד ואחד מישראל

איתא במדרש (שהש"ר פ"ב) מלאך היה מוציא הדיבור מלפני הקב"ה על כל דיבור ודיבור, ומחזירו על כל אחד ואחד מישראל ואומר לו: מקבל עליך אתה את הדיבור הזה, כך וכך דינים יש בו, כך וכך עונשים יש בו, כך וכך גזירות יש בו, כך מצוות, כך קלין וחמורין יש בו, כך וכך מתן שכר יש בו. והיה אומר לו ישראל: הן. וחוזר ואומר לו: המקבל אתה אלוקותו של הקב"ה? והוא אומר לו: הן והן, מיד נושקו על פיו, שנאמר (שה"ש ב, ג) ישקני מנשיקות פיהו.

מה המשמעות של כל הדבר הזה, אנחנו רואים רק מה כתוב, אך במתן תורה זה קרה בפועל, וכך זה קורה - לפי ערך - בכל שנה ושנה בחג מתן תורתנו. הרי כתוב (דברים ה, ד) פנים בפנים דבר ה' עמכם בהר מתוך האש, כמו פנים של האדם שהם העיקר באדם, הם המיטב שבאדם, לפי שפנימיות האדם ניכרת בפנים שלו, שם ניתן להבחין אם הוא כעת שמח או עצוב, כך הפנים של הקב"ה כביכול, עם הפנים שלכם, שזה חיבור וזיווג בין הפנים של הקב"ה, דהיינו המיטב שהקב"ה רוצה להשפיע, אל הפנים שלנו. הקב"ה נותן את עצמותו ממש, אל תוכינו.

ובא הדיבור ונשקו על פיו, כל נשיקה באה להביע קרבה ודביקות, ויש כמה מיני נשיקות, כמש"כ ברש"י (שה"ש ב, ג) 'שיש מקומות שנושקין על גב היד ועל הכתף, אך אני מתאוה ושוקקת להיותו נוהג עמי כמנהג הראשון כחתן אל כלה פה אל פה'. שההבלים מתערבים זה עם זה, הבל זהו הכח המחיה, וכאשר ההבלים מתערבים זה עם זה יחד, זה מורה על חיבור עליון מאד מאד.

כאשר איש ישראל מקבל על עצמו את אלקותו יתברך, בא ונשקו על פיו. זאת אומרת, שלכל אחד יש גילוי אלוקי פרטי, מיוחד ואישי לפי הכלים שלו. וכמו שברוחניות אין שתי מדרגות שוות כידוע, כי בגשמיות יכולים להיות שני דברים זהים ממש, למשל שתי כוסות זהים, מאחר שהם גשם אז זה נהיה שתיים, אבל ברוחניות שאינה תופסת מקום, אז אין בחינה אחת נבדלת מחברתה, הרי אין הבדל פיזי, אז כל ההבדל בין דבר לדבר הוא בערך של הנשמה ובייחודיות של הרכבתה, נשמה אחת נוטה יותר לחסד ואחרת נוטה לגבורה וכדומה, כל נשמה היא שונה מהאחרת, וכך גם בהתגלות האלוקית, זוהי כל אחד לפי דרגתו ובחינתו הפנימית, כך מתגלית לו הנבואה לפי עניינו.

התעסקות בענין עצרת בעצרת

וזה הענין של מתן תורה, אתם ראייתם כי מן השמים דברתי עמכם (כ"ט), וכשהתורה דורשת מאיתנו רק השמר לך ושמור נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך, אז האדם צריך להביא את עצמו אל ההכרה הזאת, אל ההבנה והחוויה וביורור האמת של מתן תורה, במקסימום היכולת של כל אחד ואחד. כאשר אנחנו יושבים כאן ומציירים לעצמינו את הענין של מתן תורה, בזה מקיימים את המצוה הזאת.

והנה כל חג וחג, יש בו ענין מיוחד, אך יו"ט של שבועות, אין בו מצוה מיוחדת, כי הענין הזה של גילוי האלוקות שקורה בשבועות, ההמשכה הזאת של מתן תורה, קשורים לכל החיים שלנו ולכל ההוויה שלנו. ולכן בחג השבועות, שקוראים בתורה את הפרשה של מתן תורה, ויודעים את הידיעות האלה, צריך לחוות את זה ולהמשיך את זה. להמשיך מן המקור את הגילוי האלוקי הזה של 'פן תשכח ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך', לראות את זה בראיה ברורה ומוחשית, כמו שכתוב בספר הכוזרי (מאמר ג, ט) שהחסידים מציירים לעצמם את ההדורים שבצורות הנמצאות, כמו מתן תורה ובית המקדש.

כשהתורה מצוה עלינו לצייר את ענין מתן תורה ומעמד הר סיני, אז התורה אומרת, תתבונן בזה בהבנה כזאת, בחוויה כזאת, בבהירות כזאת,

ובהרגשת הלב כזאת, עד שיהיה לך עוד פעם מתן תורה ותחוה את זה שוב. וכאשר אדם, עובר עליו החג והוא מזמין את עצמו כל הזמן לידיעות האלה, הוא לומד כל פסוק ומדקדק בו, אז הדברים האלה מתרחשים בתוכו, זה הקיום של המצוה הזאת של זכירת מתן תורה.

וכמו שאמרנו בתחילת הדברים, 'רק השמר וגו' ופן יסורו מלבבך וגו' והודעתם לבניך ולבני בניך' שכל כך הדברים יחיו בלב שלך עד שממילא תודיע זאת לבניך ולבני בניך, כי דבר יקר האדם לא רוצה לאבד, או לפספס. כאשר האדם חווה באיזה אופן שהוא, סוג של חוויה כזאת של הכרה במציאות ה', של הכרה במתנה הגדולה היא התורה הקדושה, של הכרה במציאות הנבואה בעולם, של ההכרה הזאת, איך התגלה הלמעלה מן הטבע בתוך הטבע, שעשרת הדברות שזה השורש של כל המצוות התגלה בנפשות שלנו ממש, אז ממילא הוא גם מודיע ומעביר זאת לדורות הבאים.

כמה שאדם זוכה להתדבק בזה, אז הדברים מתבררים אצלו מעל ומעבר, במקום שלמעלה ממקום הספק, עד שאין לו שני צדדים, וכל העולם החומרי שיכול להסתיר לבן אדם, פתאום לא קיים!.

הנה בעת מתן תורה, הנשמות שלנו היו שם, כמו שכתוב (דברים טז, יד) את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה (ראה רי"ן מלי"ס כ.), אלא שכעת אנחנו בתוך גוף, ולא זוכרים את הדבר הזה, אבל בכח האמונה בזה, ובכח הציור הזה, אפשר לעורר את הנבואה שקרתה בנו, ואנחנו יכולים להמשיך, כל אחד לפי ערך נשמתו, את הגילוי הזה גם היום, לפרוק עול בשר ודם, עול הגשמיות, וללכת אחרי ה'! אחרי מקור נשמתנו! ללכת אחרי גילוי האמת בעולם! החידוש הזה שמתגלה בנפש, הוא הארה מהמתן תורה שאנחנו יכולים להשיג היום, כל אחד כפי עניינו.

ויש להוסיף מה שנראה לכאורה לומר, שהנה הרי גם חודש חודשיים אחרי מתן תורה, כבר אין זה כמו ביום מתן תורה ממש, אלא רק זיכרון של מתן תורה, אף שבוודאי זה היה חרוט בנפשם, כמו חוויה עצומה שאין לנו בכלל כלים להשיגה, אבל בכל זאת זה לא כמו בשעת מעשה ממש, וגם הם היו צריכים לעורר ולחדד, וזה גם המצווה עלינו. וגם זה בכלל מה שנפסק בשו"ע הרב (ט"ו ס"א חכ"ט, ז) שמשה רבינו ע"ה תיקן להם לישראל, שיהיה כל חכם עיר דורש לבני עירו,

בכל רגל בענינו של יום הנעשה בו ביום, כגון בפסח ביציאת מצרים, ובעצרת במתן תורה, ובחג בהיקף ענני כבוד.

ודבר זה עלינו להבין היטב, שהענין הזה של מתן תורה זה עצם החיים! זה מה שגרם לנו, שאנחנו מוכנים למות על הדבר הזה! כשנולד ילד קוראים 'שמע ישראל', וכשאדם מת קוראים 'שמע ישראל'. אנחנו מוכנים למסור את נפשותינו על התורה. אז איך אנו מוכנים למסור נפש, על דבר שאנחנו לא בדיוק יודעים אותו? ... בודאי מוטל על כל אחד ואחד מאיתנו, ללמוד את הענין של החג, להבין את זה ולחוות את זה.

ההכנה לקראת חג השבועות

כאשר החג הזה בא לקראתנו לשלום, אנחנו צריכים ממש לפנות את הלב, את הדעת ואת המחשבות, כמו שכתוב ברבינו יונה (שערי משנה שער ב' אות יד) על חודש אלול שאדם צריך למעט בעסקיו להיות רעיוניו נחתים (מלשון נחת), ולקבוע ביום ובלילה עתם ולהתבודד בחדריו ולחפש דרכיו לחקור, ולקדם אשמורות ולהתעסק בדרכי התשובה, כך בוודאי ובוודאי קודם שבועות, אדם צריך למעט בעסקיו, לאו דווקא לא ללכת לעבודה, אלא להוסיף בעסקים הרוחניים בענינים האלוקיים, לתת לעצמו שעה של קורת רוח, ללמוד את המדרשים, ללמוד את הגמרא בשבת (פז-פזט), ללמוד קצת חסידות על הדברים האלה שמתגלים במתן תורה, ואם לא עכשיו אימתי.

ואם נעשה את זה נכון, זה יתן לנו אור לכל השנה, הסתכלות נכונה על מתן תורה, מרוממת את כל המצוות והמעשים שלנו וכל הקשר שלנו עם השי"ת, יהיה קשר ממקום אחר בכלל, ממקום עליון ממקום רם ונישא.

כשיש לאדם הבנה והכרה, חיבור והארה, בענין של מתן תורה, והאדם מבין על הענין הזה שזה החיים, לאהבה את ה' אלקיך, לשמוע בקולו ולדבקה בו כי הוא חיך (דברים ל, ט), זה לא ענין של עבודה, זה פשוט ענין של חיים! כי היא חיך!

אם היה לנו ניצוץ של נבואה, כל הספיקות היו מתבטלים. לכן אנחנו צריכים לקרוא את הדברים של הנבואה, ולנסות לחקוק אותם, וכדברי הרמח"ל שהזכרנו לעיל, שכך דרכה של תורה, שאדם מתבונן במה שמוציא מפיו, מתבונן שוב ומעמיק עוד ועוד פעם. כמו דבר מאכל, שע"י שלועסים את המאכל יוצאים ממנו הוויטמינים והמינרלים שבו, כך כשאדם לועס דברי תורה עוד פעם ועוד פעם, הוא מזמין את שורש התורה, ומתגלה בנפש שלו, גילויים של הרגשה ובהירות, וביטול של העולם הזה.

הרי כמה וכמה אנחנו צריכים לעבוד ולהשתדל, נופלים וקמים, נופלים וקמים, ומתבלבלים... הנה יש לנו הזדמנות אלוקית ללעוס את הדברים למשמש בהם, כדאיתא (עירובין נד:) דברי תורה כל זמן שאדם הוגה בהן מוצא בהן טעם, ועוד איתא (סנהדרין לה.) וכפטיש יפרוץ סלע (ירמיה כג, כט) מה פטיש זה מתחלק לכמה ניצוצות, אף מקרא אחד יוצא לכמה טעמים. לכן יש לקרוא את הדברים באמונה גדולה ולהתעסק בהם, ואז פתאום קול דודי דופק פתחי לי אחותי רעייתי יונתי תמתי.

וכשאדם מבין עד כמה שניתן לו להבין את הגילוי של הנבואה, אז גם אצלו יש בחינה של נבואה, כי נבואה זה מעיין הנובע, וכן אצל האדם המבין ענין מתן תורה, זה כמו נביעה חדשה. את הגילוי בפועל ממש אין לנו כיום, אבל ניצוצות יכול להיות גם היום. ואז פתאום מתגלה אצלו ההכרה שמי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ כלה שארי ולבבי (תהלים עג, כט), והוא זוכה להשיג את המתיקות של קרבת אלקים.

אשרי אדם עוז לו כך מסילות בלבבם (תהלים פד, ו), את הידיעות הללו צריך האדם לחקוק בנפשו, ולעשות את זה מסילות בלב שלו, וללכת עם זה! זה הכח של היו"ט, וזה הכח של החגים בכלל. שלושת הרגלים הם תחנות במהלך השנה, ובעצרת נידונים על פירות האילן (ר"ה טז.), כמה אדם יהיה מחובר בעץ החיים, והחיבור בעץ החיים שלנו, תלוי כמה אנחנו מחשיבים את זה, כמה אנחנו מתייחסים לזה. לפעמים אדם מתייחס להשגה ולהבנה שלו בזלזול, ואם הוא מתייחס לזה בזלזול, אז אין לזה קיום.

אדם בעצמו צריך לכבד את ההבנה שלו, לכבד את ההרגשה שלו, לכבד את ההתגלות, את ההזמנה שהקב"ה קורא לו. הרי איך הקב"ה קורא למישהו? הוא נותן לו את ההכרה וההרגשה: 'אני איתך, תטעם תבין!', הוא מסלק ממנו לרגע את הספק, פותח לו את העיניים והוא רואה משהו שהוא לא ראה עד היום, ואז צריך ללכת אחרי זה.

משכני אחריו נרוצה, הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך!

נקודות הפצת הגליון

ירושלים:

גאולה - 052-7611638

שמואל הנביא - 050-4107728

סנהדריה המורחבת - 054-8459096

מקור ברוך רוממה - 052-7662984

מודיעין עילית:

קרית ספר - 052-7138907

ברכפלד - 058-3252176

עפולה:

054-8443510

צפת:

053-3165270

קריית גת:

052-7632147

אלעד:

054-8402450

אשדוד:

רובע ז' - 052-7155349

ביתר עילית:

גבעה אA - 052-7637888

גבעה B - 050-4111832

בית שמש:

הקריה החרדית - 052-7120025 (בערב)

רמת אברהם - 052-7679597

רמה ב' - 052-7130303

בני ברק:

בבית המדרש - רחוב בלוי 8

חיפה:

052-7602631 • 058-3200731